

- Jędrzejewska B., Jędrzejewski W. 2001. Ekologia zwierząt drapieżnych Puszczy Białowieskiej. PWN, Warszawa.
- König C., Weick F., Becking J.-H. 2008. Owls of the World. Helm, London.
- Komisja Faunistyczna 2004. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2003. Not. Orn. 45: 169–194.
- Komisja Faunistyczna 2008. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2007. Not. Orn. 49: 81–115.
- Komisja Faunistyczna 2011. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2010. Orn. Pol. 52: 117–149.
- Ots M., Paal U. 2010. Rarities in Estonia in 2009. Report of the Estonian Rarities Committee. (w jęz. estońskim). Hirundo 23: 3–20.
- Snow D.W., Perrins C.M. 1998. The Birds of the Western Palearctic. Concise Edition. Oxford University Press.
- Strazds M., Kuze J., Hofmanis H. 2006. Great Grey Owl *Strix nebulosa* in Latvia (w jęz. łotewskim). Putni dabā 16,4: 10–13.
- Sulkava S., Kuhtala K. 1997. The Great Gray Owl (*Strix nebulosa*) in the changing forest environment of northern Europe. J. Raptor Res. 31: 151–159.
- Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. PTPP „pro Natura”, Wrocław.
- Wójciak J., Biaduń W., Buczek T., Piotrowska M. 2005. Atlas Ptaków Lęgowych Lubelszczyzny. Lubelskie Towarzystwo Ornitologiczne, Lublin.
- Žalakevičius M. 1995. Birds of Lithuania. Status, number, distribution. Acta Ornithologica Lituanica, Vilnius, 1–110.

Marek Keller

Zakład Zoologii Leśnej i Łowiectwa SGGW
Nowoursynowska 159, 02-776 Warszawa
marek_keller@sggw.pl

Tomasz Chodkiewicz, Bartłomiej Woźniak

Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków
Odrowąża 24, 05-270 Marki k. Warszawy
tomasz.chodkiewicz@otop.org.pl; bartlomiej.wozniak@otop.org.pl

Pierwsze i drugie stwierdzenie cyraneczki karolińskiej *Anas carolinensis* w Polsce

Dnia 22.03.2010 prowadząc późnym popołudniem obserwację ptaków na zalanym miedzywalu Odry w pobliżu Cedyni (pow. gryfiński, woj. zachodniopomorskie), zaobserwowałem samca cyraneczki karolińskiej *Anas carolinensis*. Ptak przebywał w stadzie kilkuset kaczek z rodzaju *Anas*, głównie cyraneczek *A. crecca*, krzyżówek *A. platyrhynchos* oraz rożeńców *A. acuta*. Początkowo ptaka obserwowałem przez kilkadziesiąt sekund pod słońce, a także wykonałem metodą digiscopingu trzy złej jakości zdjęcia. Następnie zgrupowanie kaczek spłoszyły dwa nadlatujące bieliki *Haliaeetus albicilla*, jednak po chwili większość z nich ponownie wylądowała w tej samej okolicy. Po szybkim poinformowaniu telefonicznym kilku kolegów o odkryciu i zmianie miejsca obserwacji w celu polepszenia warunków oświetleniowych przeglądałem ostrożnie zza wału stado w poszukiwaniu cyraneczki karolińskiej. Po kilkudziesięciu minutach udało mi się ponownie ją odnaleźć oraz wykonać lepszą jakościowo dokumentację fotograficzną. Ptaka obserwowałem niecałe 10 minut z minimalnej odległości około 150 metrów w dobrych warunkach atmosferycznych i

w nienajlepszych warunkach oświetleniowych (silne słońce z boku) przy użyciu lunety 20–60×80, aż do kolejnego spłoszenia się kaczek wskutek mojego podchodzenia. Obserwowany kaczor cyraneczki karolińskiej przebywał w towarzystwie samicy cyraneczki, o którą konkurował z samcem euroazjatyckiego gatunku. Poszukiwanie ptaka w kolejnym dniu, wspólnie z pięcioma innymi obserwatorami, nie przyniosło pozytywnego rezultatu.

Kolejnej obserwacji tego gatunku dokonałem wczesnym popołudniem 20.04.2010 pod Policami (pow. policki, woj. zachodniopomorskie). W dniu tym zaobserwowałem kaczora cyraneczki karolińskiej (fot. 1) przebywającego w grupie kilku cyraneczek na tzw. rozlewisku w pobliżu odstożników Zakładów Chemicznych „Police”. Osobnika tego obserwowałem przez ponad godzinę z odległości około 150 metrów, jednak ptak w tym czasie kilkakrotnie zniknął w zalanych przybrzeżnych zaroślach. Następnie dołączyli do mnie poinformowani telefonicznie o stwierdzeniu M. Barcz, S. Guentzel oraz Ł. Ławicki i wspólnie obserwowaliśmy cyraneczkę karolińską przez kolejne kilkanaście minut, po czym zniknęła nam ona z pola widzenia razem z grupą cyraneczek. Mimo poszukiwań ptaka tego później już nie odnaleziono.

Oba samce cyraneczki karolińskiej sylwetką, proporcjami i wielkością nie różniły się od obserwowanych jednocześnie i dobrze znanych z terenu cyraneczek. Również zasadnicza część upierzenia była bliźniaczo podobna: głowa rdzawobrzowa z zieloną maską, boki tułowia i grzbiet szarawe, pierś ochrowa i żółto-czarne podogonie. Różnice w wyglądzie w porównaniu do cyraneczek dotyczyły występowania wyraźnego, białego, mocno rzucającego się w oczy pionowego paska na granicy boku i piersi oraz braku białego, poziomo ułożonego paska na barkówkach powyżej boku, występującego u europejskich samców cyraneczek. Oba gatunki różnią się również subtelnymi szczegółami ubarwienia głowy, w tym słabiej zaznaczoną płową obwódką zielonej maski u cyraneczki karolińskiej (Sibley 2000,

Fot. 1. Samiec cyraneczki karolińskiej *Anas carolinensis*, Police, kwiecień 2010 (fot. Z. Kajzer) – *Green-winged Teal, Police, April 2010*

Svensson et al. 2009). Cecha ta podczas obserwacji pod Cedynią była niemożliwa do wychwycenia ze względu na warunki oświetleniowe i odległość, natomiast w przypadku ptaka spod Polic różnice te dostrzeżono na wykonanych fotografiach.

Powyższe obserwacje uzyskały akceptację Komisji Faunistycznej jako pierwsze oraz drugie stwierdzenie cyraneczki karolińskiej w Polsce. Blisko miesięczna przerwa czasowa pomiędzy dwoma stwierdzeniami, jak i dystans ponad 80 km dzielący miejsca obserwacji nie pozwalają jednoznacznie stwierdzić, czy oba stwierdzenia dotyczyły tego samego, czy dwóch osobników. Warto jednak zauważyć, że gatunek ten w wielu krajach Europy widywany jest wielokrotnie w ciągu jednego roku, np. w Szwecji w roku 2009 cyraneczkę karolińską stwierdzono 17 razy, a w Finlandii w latach 2006–2010 notowano od 6 do 8 stwierdzeń rocznie (M. Corell in litt., www.tarsiger.com).

Do niedawna cyraneczka karolińska była traktowana zazwyczaj jako podgatunek cyraneczki. Ponowna ocena różnic morfologicznych i behawioralnych między cyraneczką karolińską, a cyraneczką oraz dane dotyczące pokrewieństwa filogenetycznego *A. carolinensis*, *A. crecca* i *A. flavirostris* wskazały, że uzasadnione jest traktowanie tych taksonów jako odrębnych gatunków (Sangster et al. 2001).

Cyraneczka karolińska gniazduje na prawie całym terytorium Kanady oraz w kilku północno-zachodnich stanach USA. Główne zimowiska znajdują się w USA i Meksyku (Sibley 2000). W Europie spotykana jest przede wszystkim na Wyspach Brytyjskich, gdzie tylko do roku 1990 odnotowano ponad 330 stwierdzeń, a następnie gatunek ten skreślono z listy gatunków weryfikowanych przez tamtejszą komisję rzadkości (Rogers & Rarities Committee 1992). Regularnie obserwowana jest również w Skandynawii i krajach zachodniej Europy, np. do końca roku 2009 dokonano 243 stwierdzeń w Szwecji, 93 w Finlandii i 52 w Holandii (Lehikoinen et al. 2009, Ovaa et al. 2010, M. Corell in litt.). Po kilkadziesiąt stwierdzeń odnotowano w Danii, Hiszpanii, Norwegii (Dies et al. 2007, www.netfugl.dk, www.birdingnorway.no). W Belgii do roku 2005 cyraneczkę karolińską widziano 18 razy, natomiast w Niemczech 14 razy do roku 2008 (Adriaens et al. 2007, Deutsche Seltenheitenkommission 2009). Liczne stwierdzenia z kontynentu europejskiego wskazują, że gatunek ten jest w Polsce najprawdopodobniej przeoczany przez obserwatorów.

Dziękuję kolegom, którzy pomogli mi w pisaniu niniejszej notatki. Byli to: Magnus Corell, Łukasz Ławicki, Paweł Malczyk, Grzegorz Neubauer oraz Damian Wiehle.

Summary: The first and second record of the Green-winged Teal *Anas carolinensis* in Poland.

The first bird was seen on 22 March 2010 in Odra River valley at Cedynia. The second one was spotted on 20th April 2010 at Police near Szczecin. Both birds were males in breeding plumage, and their photos were taken. Details of observations as well as description of birds are given. Both records were accepted by the Avifaunistic Commission.

Literatura

- Adriaens P., Vendegehuchte M. & BAHC. 2007. Zeldzame vogels in België in 2005. *Natuur*. Oriolus 73: 52–61.
- Deutsche Seltenheitenkommission. 2009. Seltene Vogelarten in Deutschland von 2006 bis 2008. *Limicola* 23: 257–334.
- Dies J.I., Lorenzo J.A., Gutierrez R., Garcia E., Gorospe G., Marti-Aledo J., Gutierrez P., Vidal C. 2007. Observaciones de aves raras en Espana, 2005. *Ardeola* 54: 405–446.
- Lehikoinen A., Aalto T., Nikander P.J., Rauste V., Soilevaara K., Velmala W. 2009. Rariteettikomitean hyväksymät vuoden 2009 harvinaisuushavainnot. *Linnut-vuosikirja 2009*: 6–16.
- Ovaa A., Groenendijk D., Berlijn M. & CDNA. 2010. Rare birds in the Netherlands in 2009. *Dutch Birding* 32: 363–383.

- Rogers M.J. and the Rarities Committee. 1992. Report on rare birds in Great Britain in 1991. Brit. Birds 85: 507–554.
- Sangster G., Collinson M., Helbig A.J., Knox A.G., Parkin D.T., Prater T. 2001. The taxonomic status of Green-winged Teal *Anas carolinensis*. Brit. Birds 94: 218–226.
- Sibley D.A. 2000. National Audubon Society The Sibley Guide to Birds. Alfred A. Knopf, New York.
- Svensson L., Mullarney K., Zetterström D. 2009. Collins Bird Guide. 2nd Edition. HarperCollins, London.

Zbigniew Kajzer

Wiosny Ludów 3/35, 71-471 Szczecin
atricilla@interia.pl

Trzecie stwierdzenie cyraneczki karolińskiej *Anas carolinensis* w Polsce

Dnia 30.03.2011 wczesnym popołudniem obserwując ptaki wraz P. Kwaśniewiczem na rozlewiskach w dolinach Widawy i Oleśnicy w pobliżu miejscowości Brzezia Łąka (pow. wrocławski, woj. dolnośląskie) zaobserwowaliśmy samca cyraneczki karolińskiej *Anas carolinensis*. Ptak przebywał w grupie kilkuset kaczek z rodzaju *Anas*, głównie cyraneczek *A. crecca*. Ptaka wypatryliśmy przez lunetę z odległości ponad 200 metrów, po czym obserwowaliśmy go kilkanaście minut w dobrych warunkach oświetleniowych w północnej części rozlewiska. Poinformowaliśmy o obserwacji kilku innych obserwatorów i wykonaliśmy zdjęcie dokumentacyjne. Następnie grupa kaczek, w której znajdował się obserwowany osobnik, poderwała się i przeniosła na środek rozlewiska. Warunki obserwacji pogorszyły się w wyniku zmiany oświetlenia (światło boczne), ale nie utrudniło to ponownego odnalezienia ptaka. Odpoczywał on na wysepce, a następnie żerował z rodzimymi cyraneczkami. Po około godzinie przenieśliśmy się na drugą stronę rozlewiska dzięki czemu słońce mieliśmy za plecami. W tym momencie towarzyszyła nam już grupa ornitologów, którzy po naszym odjeździe jeszcze przez parę godzin obserwowali ptaka. Cyraneczkę karolińską obserwowano w tym miejscu jeszcze przez ponad dwa tygodnie. Podczas obserwacji 2.04.2011 S. Karpicki nagrał film dokumentujący zachowania godowe obserwowanego samca oraz wykonał zdjęcia (fot. 1) (informacja z listy informacyjnej – Ptaki). Ostatniej obserwacji cyraneczki karolińskiej w Brzezie Łące dokonał A. Bujanowicz 16.04.2011 (informacja z serwisu www.clanga.com).

Obserwowany samiec cyraneczki karolińskiej był w szacie godowej, podobnie jak samce innych kaczek. Nie różnił się wielkością i sylwetką od samców rodzimych cyraneczek. Znaczna część upierzenia również nie różniła się: rdzawokasztanowa szyja i głowa z maską połyskującą na zielono, boki i grzbiet szare z czarnym prążkowaniem, jaśniejsza pierś z ciemnym plamkowaniem oraz żółto-czarne podogonie. Cechą, która najbardziej rzucała się w oczy, był pionowy biały pasek między piersią a bokiem ciała oraz brak białego paska na barkówkach, który przy złożonym skrzydle biegnie poziomo wzdłuż ciała u cyraneczki (Sangster et al. 2001, Svensson et al. 2009). Brak owego paska wskazuje, że nie był to hybryd cyraneczki i cyraneczki karolińskiej, u którego są dwa białe paski (Svensson et al. 2009). Podczas obserwacji zauważyliśmy również subtelne różnice w ubarwieniu głowy oraz piersi samców obserwowanych gatunków. Błada obwódka oddzielająca zieloną maskę od rdzawokasztanowej części głowy była dużo słabiej zaznaczona, wręcz ledwie dostrzegalna u cyraneczki karolińskiej, a pierś była intensywniej ubarwiona z wyraźniejszym kreskowaniem (Sangster et al. 2001, Svensson et al. 2009).